

BABEL

Julian
Barnes

NIVELURI DE VIAȚĂ

Ediția a II-a

Traducere din limba engleză de
RADU PARASCHIVESCU

NEMIRA

PĂCATUL ÎNĂLȚIMII

Pui laolaltă două lucruri care n-au mai fost puse laolaltă până acum. Și lumea se schimbă. S-ar putea ca oamenii să nu observe pe moment, dar nu contează. Lumea s-a schimbat oricum.

Colonelul Fred Burnaby din Gărzile Regale Călare, membru în Consiliul Societății Aeronautice, a decolat de la Uzina de Gaz din Dover pe 23 martie 1882 și a aterizat la jumătatea distanței dintre Dieppe și Neufchâtel.

Sarah Bernhardt decolase din centrul Parisului cu patru ani mai devreme și aterizase lângă Emerainville, în *département* Seine-et-Marne.

Félix Tournachon decolase de pe Champs de Mars din Paris pe 18 octombrie 1863; după ce fusese purtat de un vânt puternic spre est timp de șaptesprezece ore, se prăbușise în apropierea unei căi ferate de lângă Hanovra.

Fred Burnaby călătorea singur într-un balon roșu cu galben, numit *Eclipsa*. Coșul balonului era lung de un

metru și jumătate, lat de nouăzeci de centimetri și înalt de alți nouăzeci. Burnaby cântărea o sută opt kilograme, purta o haină vărgată și o bonetă înfundată pe cap, iar ca să-și ocrotească gâtul de soare își transformase batista în eșarfă. Avea la el două sendvișuri cu vită, o sticlă de apă minerală Apollinaris, un barometru pentru măsurarea altitudinii, un termometru, o busolă și trabucuri din belșug.

Sarah Bernhardt călătorea cu iubitul ei artist Georges Clairin și cu un aeronaut profesionist într-un balon portocaliu, pe nume *Doña Sol*, după rolul pe care actrița îl juca atunci la Comédie Française. La șase și jumătate seara, la o oră după decolare, artista a interpretat rolul mamei, pregătind *tartines de foie gras*. Aeronautul a destupat o sticlă de șampanie, trimițând dopul în înaltul cerului; Bernhardt a băut dintr-un pocal de argint. Pe urmă au mâncat portocale și au azvârlit sticla goală în Lacul Vincennes. Simțindu-se dintr-odată superiori, au aruncat veseli balast în capul pământenilor de dedesubt: o familie de turiști englezi aflați pe balconul Coloanei din Piața Bastilia, iar mai târziu un grup de nuntași ieșiți să se bucure de un picnic în natură.

Tournachon călătorea cu opt însoțitori într-un aerostat care era rodul fanteziei lui fanfaroane: „O să fac un balon – Balonul de pe Urmă – de proporții cu totul ieșite din comun, de douăzeci de ori mai mare decât cel mai mare“. L-a botezat *Gigantul*. Balonul a efectuat cinci zboruri între 1863 și 1867. Printre pasagerii celui de-al doilea zbor s-au numărat soția lui

Tournachon, Ernestine, frații aeronauți Louis și Jules Godard și un urmaș al neamului Montgolfier, prima familie preocupată de construirea baloanelor. Nu s-a consemnat ce hrană au avut la bord.

Acestea erau clasele de baloniști ai zilei: englezul entuziast și amator, căruia îi plăcea să fie luat în derâdere și numit „balonebun“ și care era gata să se urce în orice s-ar fi putut ridica în aer; cea mai cunoscută actriță a timpului ei, care făcea un zbor de vedetă; și balonistul profesionist, care lansa *Gigantul* în scop comercial. Două sute de mii de spectatori i-au urmărit prima ascensiune, pentru care fiecare dintre cei treisprezece pasageri a plătit o mie de franci; cabina aerostatului, ca o căbănuță de răchită cu două niveluri, conținea un minibar, paturi, o toaletă, o cameră a fotografului și chiar o minitipografie ce produce pe loc broșuri comemorative.

Frații Godard erau peste tot. Au proiectat și au construit *Gigantul*, iar după primele două zboruri l-au adus la Londra, pentru expoziția de la Crystal Palace. La puțin timp după aceea un al treilea frate, Eugène Godard, a adus un balon cu aer cald și mai mare, care a efectuat două decolări din Cremorne Gardens. Capacitatea lui cubică era dublă față de a *Gigantului*, iar cuptorul unde se aruncau paie și coșul cântăreau împreună patru sute patruzeci și cinci de kilograme. Cu ocazia primului său zbor la Londra, Eugène a acceptat să ia cu el un pasager englez, în schimbul sumei de cinci lire. Pasagerul era Fred Burnaby.

Acești baloniști se conformau bucuroși stereotipului național. Oprit în loc de lipsa vântului deasupra Canalului Mânecii, „nepăsător față de scurgerea de gaze“, Burnaby își aprinde un trabuc ca să chibzuiască mai bine. Când două bărci de pescuit franceze îi fac semn să coboare și să se lase cules din apă, răspunde „dând drumul unui exemplar din *The Times* întru duminică” – lăsând să se înțeleagă, probabil, că un ofițer englez cu simț practic se poate descurca bine mersi pe cont propriu, mulțumesc, *Mossoo*¹. Sarah Bernhardt mărturisește că propriul temperament este cel care-o face să se deplaseze cu balonul, fiindcă „firea mea visătoare mă duce deseori sus, tot mai sus“. Pe durata scurtului ei zbor i se pune la dispoziție un scaun simplu, cu șezutul din paie. Când își publică relatarea aventurii, pradă unui capriciu, ea alege să povestească din punctul de vedere al scaunului.

Aeronautul cobora din înalțuri, căuta o suprafață plană pentru aterizare, trăgea de funia de frânare, arunca gheara de piscică și adeseori urca la loc vreo doisprezece-cincisprezece metri înainte ca gheara să se înfigă în sol. Pe urmă localnicii dădeau fuga spre el. Când Fred Burnaby a aterizat în apropierea Castelului Montigny, un țăran curios din fire și-a vârât capul în balonul pe jumătate dezumflat și-a fost cât pe ce să se sufocă. Localnicii au ajutat fără să li se ceară la strivirea și împăturirea pânzei de balon; iar lui Burnaby acești bieți truditores francezi i s-au părut mult mai amabili și mai curtenitori decât omologii lor englezi. I-a răsplătit cu o

---

¹ Pronunțare greșită a cuvântului *monsieur* din lb. fr. (n.tr.).

monedă de o jumătate de liră, având pedanteria să precizeze cursul de schimb din ziua când plecase din Dover. Un fermier primitiv, domnul Barthélemy Delanray, s-a oferit să-l găzduiască pe aeronaut peste noapte. Însă înainte de asta a venit cina doamnei Delanray: *omelette aux ognions*, friptură de porumbel cu sos de castane, legume, brânză de Neufchâtel, cidru, o sticlă de Bordeaux și cafea. După aceea au sosit medicul satului, precum și măcelarul, care a adus o sticlă de șampanie. Burnaby și-a aprins un trabuc lângă cămin și a conchis că „o aterizare cu balonul în Normandia era cu siguranță preferabilă uneia în Essex“.

Lângă Emerainville, țăranii care o luaseră la goană după balonul care cobora s-au minunat când au văzut că înăuntrul lui era o femeie. Bernhardt se obișnuise să-și facă intrări spectaculoase pe scenă – dar oare fusese vreuna mai impresionantă decât asta? A fost, firește, recunoscută. Țăranii au răsfățat-o cu o dramă de la ei din sat: povestea unei crime odioase, comisă recent chiar acolo, în locul unde stătea ea (pe scaunul ei ascultător și narator). În scurt timp a început să plouă; actrița, vestită pentru suplețea ei, a glumit spunând că e prea subțire ca să se ude – avea să se furișeze pur și simplu printre stropi. Pe urmă, după împărțirea ritualică a bacșișurilor, balonul și echipajul său au fost conduși la gara din Emerainville, la timp pentru ultimul tren înapoi spre Paris.

Știau că era periculos. Fred Burnaby a fost cât pe ce să se ciocnească de coșul uzinei de gaz imediat după decolare. *Doña Sol* a fost cât pe ce să se facă praf într-o pădure cu puțin înainte de aterizare. Când *Gigantul* s-a prăbușit în

apropierea căii ferate, experimentații frați Godard au sărit prevăzători chiar înainte de impact; Tournachon și-a rupt un picior, iar soția lui a fost rănită la gât și la piept. Un balon cu gaz putea să explodeze; un balon cu aer cald putea – deloc de mirare – să ia foc. Fiecare decolare și aterizare erau primejdioase. Și nu se putea spune că mai mare însemna mai sigur; de fapt, însemna, așa cum a dovedit prăbușirea *Gigantului*, și mai mult la mila vântului. Primii aeronauți care survolau Marea Mânecii purtau frecvent veste de salvare din plută, în caz că ar fi ajuns în apă. Și nu existau parașute. În august 1786, în pruncia călătoriei cu balonul, un tânăr murise în Newcastle după ce se prăbușise de la peste o sută de metri. Era unul dintre cei care țineau frânghiile de control ale balonului; când o pală de vânt a deplasat brusc balonul, camarazii lui au dat drumul frânghiilor, pe când el s-a ținut de a lui și-a fost împins în sus. Pe urmă a căzut de la înălțime. Conform relatării unui istoric modern, „la impact, a pătruns cu picioarele în stratul de flori până la genunchi, iar organele interne i s-au făcut praf și s-au împrăștiat pe suprafața solului“.

Aeronauții erau noii argonauți, iar aventurile lor erau consemnate imediat. Zborul cu balonul lega orașe și țări – Anglia și Franța, Franța și Germania. Aterizarea provoca emoție în stare pură: un balon nu putea aduce nimic rău. Lângă căminul normand al domnului Barthélemy Delanray, doctorul satului a propus un toast pentru înfrățirea universală. Burnaby și noii lui prieteni au ciocnit paharele. Și tot atunci, englez fiind, Burnaby le-a deslușit superioritatea monarhiei în fața republicii. Ce-i drept, președintele

Societății Aeronautice a Marii Britanii era Alteța Sa ducele de Argyll, iar cei trei vicepreședinți erau Alteța Sa ducele de Sutherland, onorabilul conte de Dufferin și onorabilul lord Richard Grosvenor, parlamentar. Organizația echivalentă din Franța, La Société des Aéronautes, înființată de Tournachon, se arăta mai democratică și mai intelectuală. Aristocrații săi erau scriitori și artiști: George Sand, Dumas *père et fils*, Offenbach.

Zborul cu balonul reprezenta libertatea; într-adevăr, o libertate care se gudura pe lângă două mari puteri: vântul și vremea. Adeseori aeronauții nu-și dădeau seama dacă se deplasează sau stau pe loc, dacă urcă sau pierd înălțime. La început, aruncau o mână de pene care zburau în sus dacă ei coborau și în jos dacă urcau. În perioada lui Burnaby această tehnologie avansase și făcuse pasul spre bucățile de hârtie de ziar. Cât despre măsurarea avansării pe orizontală, Burnaby și-a inventat propriul vitezometru constând într-o mică parașută de hârtie, legată de un fir de mătase lung de patruzeci și cinci de metri. El arunca parașuta peste bord de fiecare dată și cronometra cât durează până când firul de mătase e întins la maximum. Șapte secunde se traduceau într-o viteză a balonului de 19,31 kilometri pe oră.

În acel prim secol de zbor s-au făcut multe încercări de a struni balonul necontrolabil și coșul lui care se bălăngănea. Au fost încercate cârme și vâsle, pedale și șuruburi care pun în mișcare roți; de fiecare dată, diferența a fost neînsemnată. Burnaby credea că elementul-cheie e forma: un aerostat ca un tub sau de trabuc, propulsat de un mecanism, era calea

spre progres, așa cum s-a și dovedit până la urmă. Însă au fost de acord cu toții, englezi sau francezi, conservatori sau progresiști, că viitorul zborului se afla în aparatul mai greu decât aerul. Și chiar dacă numele lui a fost legat dintotdeauna de zborul cu balonul, Tournachon a înființat și Societatea pentru Încurajarea Deplasării Aeriene cu Aparate mai Grele decât Aerul; primul ei secretar a fost Jules Verne. Un alt entuziast, Victor Hugo, a spus că un balon seamănă cu un nor frumos și plutitor, pe câtă vreme lucrul de care are nevoie omenirea e echivalentul aceluși miracol care sfidează gravitația, și anume pasărea. În Franța, zborul era, în general, o chestiune pentru cei preocupați de progresul social. Tournachon a scris că emblemele supreme ale modernității, trei la număr, sunt „fotografia, electricitatea și aeronautica“.

La început păsările zburau și Dumnezeu a făcut păsările. Îngerii zburau și Dumnezeu a făcut îngerii. Bărbații și femeile aveau picioare lungi și nimic pe spate și Dumnezeu i-a făcut așa cu un scop. Cine își băga nasul în chestiunea zborului își băga nasul în lucrarea lui Dumnezeu. Lupta avea să se dovedească îndelungată și plină de legende instructive.

Să luăm, de pildă, cazul lui Simon Magul. La National Gallery de la Londra se află un altar al lui Benozzo Gozzoli; predela altarului a fost sfărâmată și risipită de-a lungul secolelor. O secțiune a ei ilustrează povestea Sfântului Petru, a lui Simon Magul și-a împăratului Nero. Simon era un mag care intrase în grațiile lui Nero și încerca să-și păstreze poziția, dovedind că avea puteri mai